

Příloha k protokolu o SZZ č.

Diplomant: **Bc. Daniela Poláková**

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Filozofická fakulta, Ústav kulturních studií

Obor: Literárně-historická studia (LHSn)

Datum odevzdání posudku: 8.6.2015

Vedoucí diplomové práce:

Mgr. Josef Švéda, MPhil., Ph.D.

POSUDEK DIPLOMOVÉ PRÁCE

Marie Kudeříková: Životnost mýtu a lidské zkušenosti

.....

Diplomová práce Daniely Polákové zkoumá reprezentace dnes již pozapomenuté hrdinky komunistického odboje za druhé světové války Marie Kudeříkové. Stopuje genezi jejího mýtu po roce 1946, jeho proměny v období stalinismu a šedesátých let, následně znovuoživení jejího kultu v oficiální propagandě normalizačního režimu a na závěr se zamýšlí nad mizením kudeříkovské mytologie z oficiálního diskurzu po roce 1989. Práce usiluje o zachycení toho, jak způsoby psaní o Marii Kudeříkové v těchto různých obdobích souvisejí se změnami oficiálního diskurzu a dobových ideologií. Srovnává též povahu diskurzu o Kudeříkové ve státním socialismu s jejími obrazy vyprodukovanými v postkomunismu. Poláková se metodologicky inspiruje analýzou diskurzu Michela Foucaulta a hlásí se též k tradici tzv. nového historismu (odvolává se například na Haydena Whitea). Stejně tak navazuje na teorii mýtu Rolanda Barthesa.

Práce analyzuje poměrně rozsáhlý korpus empirického materiálu. Kromě textů psaných samotnou Marií Kudeříkovou vydaných knižně se také zabývá oficiálně publikovanými sborníky o hrdinech a hrdinkách komunistického odboje, novinovými i časopiseckými články, dobovými recenzemi a rozebírá i film Jaromila Jireše *...a pozdravuji vlaštovky* (1972). V korpusu také nechybí novela, román ani poezie o Marii Kudeříkové. Jedním ze zdrojů, na němž Poláková dobře ilustruje povahu dobové řeči, jsou také studentské práce publikované ve sbornících literární soutěže Strážnice Marušky Kudeříkové. Dalším takovým pramenem jsou též instrukce a metodické pokyny k vedení besed a různých „tematických večerů“ o této hrdince. Poláková si také všímá rámování životního osudu Marie Kudeříkové na Slovácku. Zdrojem tedy je například informační tabule před rodným domem odbojářky ve Vnorovech, ale jsou jím i příspěvky do sborníku strážnického gymnázia. V postkomunismu pak také zohledňuje dokumentární film o Kudeříkové a jeho recepci.

Tato bohatá materiálová základna pak umožňuje autorce práce dobře dokazovat povahu dobové řeči a její proměny v různých fázích státního socialismu, stejně jako uvažovat o způsobech, jakými se tento režim pokoušel přimět zejména mladé recipienty k zájmu o historii a komunistickou ideologii. Poláková dobře ilustruje zrod mýtu Marie Kudeříkové v poválečném období, kdy byla ovšem ještě na stejné úrovni společně s dalšími hrdiny komunistického odboje za druhé světové války (jako Miloš Sýkora, Evžen Rošický a další), a zaměřuje se na instrumentální využití těchto odbojářů komunistickou stranou v rámci předvolebního klání v roce 1946. Práce přesvědčivě ilustruje postupné vydělování a

zvýznamňování Marie Kudeřikové v období padesátých let a dává její mýtus do kontextu stalinismu, přičemž jej též invenčně srovnává s kultem Julia Fučíka.

V šedesátých letech potom autorka upozorňuje na proměny zobrazování Kudeřikové a postupné ubývání charakteristických rysů stalinistického diskurzu. Zároveň se pokouší popsat vynořování odlišných hlasů v dobové publicistice. Její charakteristika tzv. existencialistického diskurzu by možná zasloužila o něco hlubší pojednání, nicméně autorce se daří ukázat, že v tomto období nebyl diskurz o Kudeřikové monolitní a docházelo zde k soupeření různých způsobů vyprávění. Tato multipolarita ovšem mizí v sedmdesátých letech, kdy se mýtus Kudeřikové aktualizuje v souvislosti s důrazem, který mocenský establishment kladl na historii zápasů komunistické strany proti kapitalismu a fašismu. Tyto kapitoly jsou přehledně strukturované, argumentace je vyvážená a srozumitelná. Možná by stálo za úvahu pojednávat o některých primárních textech dohromady spíše než zvlášť, postihnout jejich společné rysy a následně je zobecnit. Hlubší analytické sondy jsou jistě cenné, nicméně místy se poněkud natahují a nutně také dochází k opakování již řečeného.

Poslední kapitola se zaměřuje zejména na vymizení a marginalizaci postavy Marie Kudeřikové v polistopadovém režimu. Autorka poukazuje na přežívání mytologie Kudeřikové v komunistických Haló novinách a zejména pak analyzuje dokumentární film *Památky na mě...: Mýtus a pravda o Marušce Kudeřikové* (2002), který odvysílala Česká televize. Tato kapitola, zvláště analýza dokumentárního filmu trpí jistou roztříštěností a přílišným zaměřením na detaily na úkor argumentace. Místy není zcela jasné, kdy se komentář autorky vyjadřuje k profesnímu neumětelské autorů a historickým nepřesnostem a kdy komentuje mýtotvorný potenciál dokumentárního pořadu. Na druhou stranu ovšem kapitolu důkladně shrnuje, na základě aktuální sekundární literatury třídí různé způsoby vyprávění o Kudeřikové a dává je do kontextu s podobami dobové řeči v postkomunismu.

V diskuzi při obhajobě práce by se mohla autorka zamyslet nad tím, jakým způsobem probíhalo vytváření kultu Kudeřikové ve státním socialismu a pokusit se jej srovnat s výrobou hrdinů v postkomunismu (v práci zmiňuje Jana Palacha či Miladu Horákovou). Vidí autorka jistý rozdíl mezi těmito procesy, anebo jde o totéž? Co nám to říká o povaze polistopadového režimu? Kritika autorčiny argumentace z liberálních pozic by totiž jistě zmínila „totalitní“ kontrolu nad publikovanými obsahy. Stejně tak by zmínila státními aparáty iniciované aktivity cílené zejména na mládež. Jistě by také zahrnovala důraz na „svobodnou“ a tvůrčí aktivitu jedinců, jejich sdílení idejí a postojů a mnohost hlasů, která je pro liberální demokracii charakteristická.

Dalším možným tématem k diskuzi by mohla být autorkou rozebíraná problematika mizení hrdinů a historických postav z diskurzu, tedy jejich „úspěšnost“ či naopak „neúspěšnost“ v jistých historických obdobích. Zdá se totiž, že třeba kult Jana Palacha, který autorka zmiňuje jako příklad, před rokem 1989 rezonoval a do jisté míry stále rezonuje s nastavením části české populace, možná i kvůli tomu, že jistým způsobem zapadá do šířeji chápané národní mytologie (podobně jako „národ“ je i on trýzněným mučedníkem apod.). Nemůže tedy nezajem a téměř úplné vymizení Marušky Kudeřikové z polistopadového diskurzu znamenat také to, že to byl zejména v normalizaci státními aparáty do značné míry uměle vytvářený kult, který měl ovšem spíše rituální funkci (veřejné přihlášení se k jejímu odkazu, zúčastnění se besedy či vycházky, napsání školní práce v jistém modu apod.), ale neměl sílu (a možná již ani ambice) proniknout do „srdcí a myslí“ subjektů normalizační ideologie? Že při jejím veřejném uctívání v sedmdesátých a osmdesátých letech šlo často (nikoliv výlučně) spíše o povinný rituál veřejně stvrzující afirmativní postoj jedinců k normalizačnímu režimu, o akt přitakání a sklonění se před mocí, než o zvnitřnění a

„spontánní“ projevy úcty a vděčnosti, které můžeme do jisté míry sledovat (i u mladší) části populace v postkomunismu? Nad těmito obecnějšími otázkami, které úzce souvisejí s tématem, o němž práce pojednává, by se autorka mohla při její obhajobě zamyslet.

Co se týče korpusu sekundární literatury, autorka pracuje s relevantními a často též aktuálními zdroji a odkazuje k nim v souladu s platnými normami. Stejně tak jazyková a stylistická úroveň práce je na vysoké úrovni, v textu je z tohoto hlediska pouze několik drobných nedostatků. Celkově můžeme konstatovat, že autorka předložila invenční analýzu provedenou s vhodným využitím metod kulturních studií. Jedná se o práci povedenou a poctivě zpracovanou, která obohacuje naše poznání daného tématu. Určitě by stálo za to, kdyby autorka dále prohloubila průzkum tohoto terénu v dizertačním projektu.

Práci doporučuji k obhajobě.

Návrh na klasifikaci diplomové práce: **výborně**

podpis vedoucího diplomové práce

8. června 2015

V Českých Budějovicích dne.....

Stupeň klasifikace:	výborně	velmi dobře	dobře	nevyhověl
---------------------	---------	-------------	-------	-----------